

**OTO PRZYKŁADY KSIĄŻEK, KTÓRE Z RÓŻNYCH POWODÓW
I W RÓŻNYCH KRAJACH
ZNALAZŁY SIĘ NA TZW. „CZARNYCH LISTACH”.
A LISTA JEST BARDZO DŁUGA...**

1. *Cierpienia młodego Wertera* / Johann Wolfgang Goethe

Powieść wywierała bardzo duży wpływ na czytelników: ubierali się oni jak główny bohater, znacznie też wzrosła liczba samobójstw (samobójcy umierali z egzemplarzem książki w kieszeni). Publikacja książki została zakazana przez kościół, z powodów religijnych i społecznych. Zdaniem duchownych nakłaniała ona do samobójstwa. W 2007 r. znalazła się na tzw. indeksie Giertycha.

2. *Dekameron* / Giovanni Boccaccio

Utwór znalazł się na rzymskim indeksie w 1559 roku, zakaz potwierdzono 5 lat później. Utwór zakazany w USA przez dziesięciolecia na podstawie dokumentu „Federal Anti - Obscenity Act” (1873). W 1954 roku trafił na „czarną listę” National Organization of Decent Literature za obsceniczność, wulgarność, lubieżność i brak przyzwoitości.

3. *Folwark zwierzęcy* / George Orwell

Do końca lat 80. XX wieku książka była zakazana przez polską cenzurę, ponieważ przedstawiała ustrój totalitarny, nawiązując do rosyjskich władz. Pierwsze oficjalne polskie wydanie ukazało się dopiero w 1988 roku, mimo to od końca lat 70 - tch powieść cieszyła się dużym zainteresowaniem i krążyła w drugim obiegu. W Kenii zakazano jej w 1991 roku, ponieważ krytykowała skorumpowanych przywódców, natomiast w 2002 roku w szkołach w Zjednoczonych Emiratach Arabskich - z powodu... bohaterów w postaci mówiących świń. Uznano, że taki obraz godzi w wartości religii islamskiej.

4. *Jądro ciemności* / Joseph Conrad

Książka była atakowana za rasistowski wydźwięk, wzbudzała konsternację i oburzenie. Była szeroko komentowana i poddawana dyskusji wśród akademików.

5. *BIBLIA*

W 1942 roku w III Rzeszy, kiedy ogłoszono doktrynę Narodowego Kościoła Rzeszy, próbowano wyeliminować wszelkie przejawy chrześcijaństwa. W związku z tym zakazano używania *Biblii*, którą miała zastąpić *Mein Kampf*.

6. *Nowy wspaniały świat* / Aldous Huxley [1932]

W 1932 roku w Irlandii zakazano jej z powodu nawiązań o charakterze seksualnym. Usuwana z programów nauczania w USA: w Missouri (1980), Oklahomie (1988), Kalifornii (1993) ze względu na negowanie wartości rodziny, chrześcijańskich i koncentrację wokół negatywnych aspektów.

7. *Pani Bovary* / Gustave Flaubert [1857]

Książkę oskarżano o „przestępstwo przeciwko moralności”, francuscy wydawcy usuwali z niej fragmenty, które uznawali za niestosowne. W 1888 roku brytyjska gazeta „Tablet” zaatakowała Flauberta, nazywając go pornografem.

8. *Rok 1984* / George Orwell [1949]

Była zakazywana wielokrotnie za treść komunistyczną i odniesienia o charakterze seksualnym. W roku 1950 zakazano jej w ZSRR. Natomiast w 1981 roku na Florydzie ze względu na... prokomunistyczny wydźwięk. Była to stosunkowo częsta przyczyna zakazywania książki w amerykańskich szkołach, argumenty takie podnosili rodzice, ale i duchowni oraz dyrektorzy.

9. *Harry Potter i kamień filozoficzny* / Joanne K. Rowling [1997]

W sukcesie książki Joanne K. Rowling zaczęto dopatrywać się działania samego... szatana. Książka wielokrotnie, głównie przez środowiska kościelne, oskarżana była o podejrzenie i nieczyste podteksty. Podobno to dzieło mroczne, brutalne, okraszone "zwyrodniałą fantazją". Od momentu pierwszego wydania książki odbyło się wiele procesów sądowych, których inicjatorzy oskarżali autorkę o szerzenie okultyzmu i satanizmu wśród młodych ludzi. Niejednokrotnie palono książki oraz usuwano je z bibliotek.

10. *Kod Leonarda da Vinci* / Dan Brown

Po naciskach ze strony kościoła władze Libanu zakazały sprzedaży bestselleru Dana Browna. Księgarniom nakazano natychmiast zdjąć z półek zarówno arabskie, jak i francuskie oraz angielskie wersje książki, która według libańskich katolickich duchownych znieważa chrześcijaństwo.

Księgarze posłuchali, jednak po cichu buntują się, mówiąc o cenzurze. Podkreślają, że nie rozumieją, jak książkową fikcję można brać na poważnie - politycznie, propagandowo czy historycznie.

11. *451 stopni Fahrenheita* / Ray Bradbury

Słynna powieść poruszająca temat cenzury i palenia książek przez 13 lat była sprzedawana w wersji ocenzurowanej przez wydawcę, gdzie zmieniono treść ponad 75 fragmentów. W 1998 roku usunięta z listy lektur w Missisipi za bluźnierstwo.

12. *Archipelag GULag* / Aleksandr Sołżenicyn

Za napisanie tej powieści Aleksandr Sołżenicyn został aresztowany, pozbawiony radzieckiego obywatelstwa i skazany na wygnanie. Książka była zakazana w ZSRR do 1980 roku z powodów politycznych. Dopiero w 2009 roku dodano ją do listy lektur w szkołach średnich.

13. *Buszujący w zbożu* / Jerome David Salinger

W 1957 roku australijski urząd celny skonfiskował przesyłkę zawierającą m.in. „*Buszującego w zbożu*”, która miała być prezentem dla australijskiego rządu od ambasadora USA. „*Buszujący w zbożu*” pełen jest kontrowersji. Do dziś książka jest ponoć jedną z niewielu lektur, po którą uczniowie sięgają z własnej woli. Powieść Salingera była swego rodzaju biblią dla zabójcy Johna Lennona, Marka Davida Chapmana. A to na pewno nie przysporzyło pozytywnej popularności samej książce, która w wielu szkołach w Stanach Zjednoczonych została zakazana, m. in. za plugawy język, opisy związane z seksualnością czy propagowanie nieodpowiedniego dla nastolatków bohatera. Rzeczywiście, Holden Caulfield był zbuntowany i niepoprawny, ale to na tym właśnie polega jego urok i dlatego tak często ta książka przyciąga młodzież. W roku 1978 książkę usunięto z listy lektur szkolnych w Stanach Zjednoczonych, tłumacząc ten ruch zbyt dużą liczbą wulgarnych wrażeń. Naliczono wtedy aż 725 słów uznawanych za przekleństwa.

14. *Chata wuja Toma* / Harriet Beecher Stowe [1851 – 1852]

Książka zakazana w Illinois (1984) na wniosek radnego ze względu na rasizm i niestosowny język (użycie w niej słowa „nigger”). Zdanie radnego podzielili uczniowie i rodzice. Od momentu wydania budziła silne emocje w USA, została też zakazana w 1853 roku w Rosji z powodu podważania nauk Kościoła prawosławnego i poddawanie w wątpliwość autokratycznej władzy.

15. *Szatańskie wersety* / Salman Rushdie

Głośna i kontrowersyjna powieść w części inspirowana biografią Mahometa. Wielu muzułmanów uważa treści w niej zawarte za bluźniercze dla islamu. W 1989 roku została wydana fatwa, która napiętnowała zarówno książkę i autora, jak również każdego, kto przyłożył rękę do jej rozpowszechniania. W wyniku fatwy został zamordowany japoński tłumacz, włoski

prawie zginął, a w kilku wydawnictwach podłożono bomby. „**Szatańskie wersety**” są zakazane w następujących krajach za bluźnierstwo wobec islamu: Bangladesz, Egipt, Indie, Iran, Kenia, Kuwejt, Liberia, Malezja, Papua Nowa Gwinea, Pakistan, Senegal, Singapur, Sri Lanka, Tanzania, Tajlandia.

16. *Alicja w Krainie Czarów* / Lewis Carroll

Książka, o której każdy chociaż słyszał. Opowiada historię Alicji, która podążając za białym królikiem, trafia do krainy wypełnionej sennymi dziwami. Maciej Słomczyński w przedmowie do swojego tłumaczenia pisał, że jest to zapewne jedyny wypadek w dziejach piśmiennictwa, gdzie jeden tekst zawiera dwie zupełnie różne książki: jedną dla dzieci i drugą dla bardzo dorosłych. Ta piękna opowieść została w 1931 roku zakazana w prowincji Hunan w Chinach. Powodem była antropomorfizacja zwierząt. Cenzor Ho Chien twierdził, że przypisanie ludzkiego języka zwierzętom jest obrażą dla ludzkości. Bał się, że dzieci zaczną postrzegać zwierzęta na tym samym poziomie co ludzi, a to było niedopuszczalne!

17. *Grona gniewu* / John Steinbeck

Steinbeck osadził powieść, która przyczyniła się do uzyskania przez autora nagrody Nobla, w czasach Wielkiego Kryzysu. W wyniku suszy i ekonomicznych problemów rodzina najemnych farmerów musi szukać nowego domu w Kalifornii. Tam planują szukać pracy, ziemi, godności i przyszłości. Książka wywołała ogromne oburzenie władz lokalnych stanów Kalifornii i Oklahomy. Uznano, że Steinbeck swoją twórczością szerzy nieprawdę i szkodzi gospodarce opisanych w książce terenów. Skontrowano powieść obelgami, zaprzeczeniami, w całości gołosłownymi. Ostatecznie powołano komisje badawcze, które potwierdziły prawdziwość treści zawartych w powieści.

18. *Lot nad kukulczym gniazdem* / Ken Kesey

Autor pokazał w swojej powieści okropieństwa osadzenia w szpitalu psychiatrycznym, zwrócił uwagę na problemy ludzi zamkniętych na oddziałach, opowiedział o zniewoleniu i tęsknocie za wolnością. Opisując brutalny świat, nie uciekał od mocnych słów. I właśnie to stało się powodem zakazania książki w wielu amerykańskich szkołach. Utwór miał poza tym gloryfikować działalność przestępczą, a opisy brutalności przyczynić się miały do zepsucia młodzieży.

19. *Dziennik* / Anne Frank [1947]

Książka powstała na podstawie obszernych fragmentów pamiętnika napisanego przez Anne Frank podczas ponad dwuletniego pobytu w ukryciu jej rodziny oraz czwórki znajomych w czasie niemieckiej, nazistowskiej okupacji Holandii. Ojciec Anne usunął

z pamiętnika fragmenty, gdzie np. skarżyła się na egoizm innych, jednak wydawcy to nie wystarczyło i zażądał usunięcia kolejnych fragmentów, np. o menstruacji Anne i jej siostry. Niemieckie wydanie książki pociągnęło za sobą kolejne ingerencje w treść. Usunięto fragmenty uznane za obraźliwe dla Niemców. Rodzice amerykańskich uczniów oskarżali książkę o niestosowność, podważanie autorytetu dorosłych. Jeden z rodziców arabskiego pochodzenia nie chciał, aby jego dziecko omawiało w szkole utwór, którego bohaterką jest Żydówka. Natomiast w 1983 roku w Alabamie chciano usunąć książkę z listy lektur, gdyż uznano ją za... zbyt przygnębiającą. Zakazano jej w Libanie za pozytywne przedstawienie Żydów i Izraela.

20. *Szkarłatna litera* / Nathaniel Hawthorne [1850]

W USA rodzice uczniów wielokrotnie zabiegali o wycofanie utworu z listy lektur, w większości przypadków jednak do tego nie dochodziło. Książkę uważano za obsceniczną, ponadto zawierała motyw cudzołóstwa. Jeden z rodziców oskarżył też książkę o wulgarne słownictwo, które jednak w powieści nie występuje. Książka była zakazana w Rosji w latach 1852-1856, w okresie nasilonej cenzury.